

Partyjne sympatie i antypatie – aprobata ugrupowań politycznych w Polsce

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2024

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Motywacje wyborcze wiążą się nie tylko z sympatiami partyjnymi, ale często także z niechęcią wobec jakiegoś ugrupowania czy polityka. Decyzje dokonywane przy urnie wyborczej – jak w przypadku wyboru tzw. mniejszego zła – są wypadkową sympatii i antypatii partyjnych. Po kilku latach ponownie zapytaliśmy Polaków o ich emocjonalny stosunek do poszczególnych partii i ugrupowań politycznych aktualnie aktywnych na naszej scenie politycznej i odgrywających na niej istotną rolę¹. Ankietowani byli proszeni o określenie swego stosunku do każdego z ugrupowań na siedmiostopniowej skali od -3 do +3, której skrajne wartości oznaczały z jednej strony jednoznaczną niechęć (-3), a z drugiej jednoznaczną sympatię (+3), zaś środek skali, czyli zero oznaczał stosunek neutralny lub obojętny.

Spośród uwzględnionych w badaniu partii i ugrupowań relatywnie największą sympatią cieszy się główne ugrupowanie rządzącej koalicji 15 października – Koalicja Obywatelska, pozytywne odczucia wobec niej deklaruje 42% dorosłych Polaków. W skali ogółu uprawnionych do głosowania niewiele mniej sympatyków ma Polska 2050 Szymona Hołowni, którą mniej lub bardziej lubią dwie piąte respondentów (40%). Kolejne miejsca wśród ugrupowań cieszących się największą sympatią zajmują *ex aequo*: druga z partii tworzących koalicyjną Trzecią Droge, czyli Polskie Stronnictwo Ludowe, oraz najsilniejsza partia dzisiejszej opozycji, rok temu jeszcze sprawująca władzę – Prawo i Sprawiedliwość. Sympatię wobec każdego z tych ugrupowań deklaruje 36% badanych. Mniej osób, niespełna jedna trzecia respondentów (31%), wyraża sympatię wobec wysoko ostatnio lokującej się w rankingach poparcia Konfederacji WiN. Jeszcze mniej sympatyków w skali ogółu badanych ma główna partia parlamentarnej lewicy, czyli Nowa Lewica (28%). W naszym rankingu stosunkowo najrzadziej z sympatią społeczną spotykają się dwie partie: słabo znana i nierozpoznawana przez prawie jedną trzecią ankietowanych partia Razem, wchodząca do niedawna w skład sejmowej lewicy, z którą sympatyzuje co piąty respondent (20%), a także bardziej znana, ale mająca raczej niekorzystny wizerunek, Suwerenna Polska, która ostatnio stała się częścią PiS, pozytywnie postrzegana przez 18% badanych.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (413) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadnim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadnim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 12 do 22 września 2024 roku na próbie liczącej 941 osób (w tym: 64,2% metodą CAPI, 23,0% – CATI i 12,9% – CAWI).

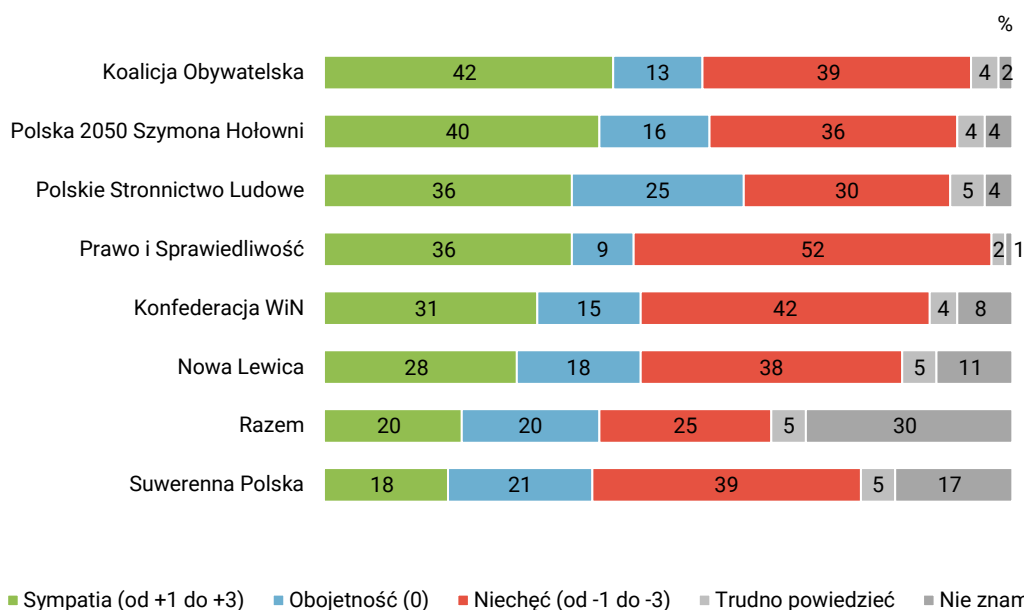
CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

Ugrupowaniem, które obecnie budzi wśród ogółu Polaków zdecydowanie najwięcej negatywnych emocji, jest rządzące jeszcze rok temu Prawo i Sprawiedliwość – ponad połowa ankietowanych (52%) odnosi się do tej partii z niechęcią. Pozostałe formacje polityczne rzadziej budzą dezaprobatę badanych. Ponad dwie piąte respondentów (42%) z niechęcią odnosi się do Konfederacji WiN. Z nieco mniejszą dezaprobatą badanych spotykają się Koalicja Obywatelska (39%), nieistniejąca już obecnie jako samodzielny byt polityczny Suwerenna Polska (39%) oraz Nowa Lewica (38%). Niewiele słabszą antypatię budzi Polska 2050 Szymona Hołowni (36%). Spośród dobrze znanych i od lat funkcjonujących na politycznej scenie ugrupowań relatywnie najmniej zadeklarowanych przeciwników ma PSL (30%). O jeszcze niższym poziomie niechęci (podobnie zresztą jak i sympatii) można mówić w przypadku najmniej znanego spośród poddanych ocenie ugrupowań – partii Razem (25%).

CBOS

RYS. 1. O każdej z wymienionych partii/ugrupowań, proszę powiedzieć, czy budzi ona/ono Pana(i) sympatię czy też niechęć.

Wskazania respondentów na skali od -3 do +3

Ogólnie rzecz biorąc Polacy oceniają partie polityczne raczej krytycznie, częściej są one traktowane z niechęcią, niż obdarzane sympatią. Jeśli chodzi o bilans ocen, czyli relacje między liczbą sympatyków a głosami niechęci, to stosunkowo najlepiej pod tym względem wypadają ugrupowania rządzącej koalicji.

Relatywnie najlepszym stosunkiem liczby sympatyków do przeciwników może się pochwalić Polskie Stronnictwo Ludowe (36% deklaracji sympatii, wobec 30% – niechęci). Na plus bilans ten wypada również w przypadku Polski 2050 (40% deklaracji sympatii, wobec 36% – niechęci), a także budzącej stosunkowo najwięcej zarówno pozytywnych, jak i negatywnych emocji Koalicji Obywatelskiej (42% deklaracji sympatii, 39% – niechęci).

W odniesieniu do pozostałych ugrupowań głosy dezaprobaty przeważają nad głosami sympatii. Nastawienie to najsilniej dominuje w stosunku do wchodzącej dziś już w skład Prawa i Sprawiedliwości Suwerennej Polski – niechęć wobec tej byłej już partii Zbigniewa Ziobry żywi ponad dwukrotnie więcej badanych, niż wyraża dla niej sympatię (18% deklaracji sympatii, wobec 39% głosów niechęci). Lepiej, choć również *in minus*, wypada bilans liczby przeciwników i sympatyków w przypadku Prawa i Sprawiedliwości (36% deklaracji sympatii, wobec 52% – niechęci). Przeciwnicy dość wyraźnie górują nad zwolennikami również w przypadku Konfederacji WiN (31% deklaracji sympatii, wobec 42% – niechęci), a także głównej partii lewicowej rządzącej koalicji – Nowej Lewicy (28% głosów sympatii, wobec 38% – niechęci). Mniej kontrowersyjnie, choć również raczej niekorzystnie odbierana jest najsłabiej rozpoznawana partia Razem (20% deklaracji sympatii wobec 25% – niechęci).

Opisując swój stosunek do poszczególnych ugrupowań ankietowani posługiwali się siedmiostopniową skalą, mogli więc wybierać nie tylko skrajne wartości, jak -3 i +3, ale także poszczególne punkty między nimi, a zatem stopniować temperaturę swoich uczuć wobec każdego z badanych ugrupowań. Dobrą miarą, pozwalającą syntetycznie uchwycić nie tylko proporcje między sympatykami a zadeklarowanymi przeciwnikami każdego z ugrupowań, ale także siłę pozytywnych i negatywnych nastawień, a jednocześnie wyeliminować różnice wynikające ze stopnia ich znajomości, są średnie ocen.

Po wyeliminowaniu głosów nieznamośności oraz braku opinii okazuje się, że nawet w stosunku do najlepiej wypadających w naszym bilansie ocen partii koalicji rządowej, siła deklaracji sympatii jest nieznacznie słabsza, niż siła głosów dezaprobaty, czyli średnie ocen lokują się po ujemnej stronie skali, choć najbliższej punktu równowagi, czyli zera. Średnie ocen PSL i KO wynoszą odpowiednio -0,07 oraz -0,08, niewiele niższą średnią ma Polska 2050 Szymona Hołowni (-0,15). Stosunek do pozostałych ugrupowań jest już gorszy, budzą one w Polakach więcej silniejszych uczuć negatywnych, których nie równoważą słabsze sympatie. Zbliżone są oceny partii z różnych stron sceny politycznej – partii Razem (-0,38), Konfederacji WiN (-0,41%), Nowej Lewicy (-0,48) czy Prawa i Sprawiedliwości (-0,56). Także w wymiarze średnich ocen najgorzej postrzeganym ugrupowaniem jest nieistniejąca już dziś jako samodzielna partia Suwerenna Polska (-0,80).

Wartość odchylenia standardowego świadczy o tym, że ankietowani stosunkowo najbardziej podzieleni są w opiniach na temat PiS – to w ocenach tego ugrupowania najczęściej pojawiają się zarówno deklaracje dużej sympatii, jak i zdecydowanej dezaprobaty (wartość odchylenia standardowego wynosi 2,35). W niewiele mniejszym stopniu zróżnicowane są opinie o rządzącej KO (2,21). Zatem oba ugrupowania usytuowane po dwóch stronach politycznej barykady, od lat dzielącej naszą scenę polityczną, budzą najwięcej emocji i skrajnych ocen. Tylko trochę mniej kontrowersji i przeciwstawnych opinii wywołują Konfederacja WiN (2,06) oraz Polska 2050 Szymona Hołowni (1,91). Spolaryzowane jest też nastawienie wobec Nowej Lewicy oraz Suwerennej Polski (wartość odchylenia standardowego po 1,84). Relatywnie najmniej skrajnych głosów sympatii bądź antypatii budzą Polskie Stronnictwo Ludowe (1,60) oraz najsłabiej znane respondentom spośród uwzględnionych w badaniu drugie z lewicowych ugrupowań – Razem (1,69).

TABELA 1

Średnie ocen na siedmiopunktowej skali od -3 (zdecydowana niechęć) do +3 (zdecydowana sympatia)		
Oceniane ugrupowania	Średnie	Odchylenia standardowe
Polskie Stronnictwo Ludowe	-0,07	1,60
Koalicja Obywatelska	-0,08	2,21
Polska 2050 Szymona Hołowni	-0,15	1,91
Razem	-0,38	1,69
Konfederacja WiN	-0,41	2,06
Nowa Lewica	-0,48	1,84
Prawo i Sprawiedliwość	-0,56	2,35
Suwerenna Polska	-0,80	1,84

Zmiany na scenie politycznej, które miały miejsce w ciągu ostatnich dwóch dekad, uniemożliwiają pełną analizę postrzegania poszczególnych formacji politycznych w różnych latach. W zasadzie przybliżone porównania można prowadzić tylko w przypadku czterech ugrupowań funkcjonujących na naszej scenie politycznej od początku XXI wieku, jeśli za sukcesora niegdysiejszej Platformy Obywatelskiej uznać dzisiejszą Koalicję Obywatelską, nie zwracać uwagi na kolejnych, zmieniających się koalicjantów Prawa i Sprawiedliwości czy potraktować jako ciągłość sympatii dla partii lewicy – kiedyś Sojuszu Lewicy Demokratycznej, a teraz Nowej Lewicy. W zasadzie tylko Polskie Stronnictwo Ludowe, ze swoim stażem politycznym, pozwala w pełni odpowiedzialnie prześledzić zmiany w sympatiach.

Polskie Stronnictwo Ludowe, tak jak wszystkie inne partie, w analizowanym okresie budziło silniejsze emocje negatywne, niż pozytywne i dlatego uzyskiwało średnie ze znakiem ujemnym. Podobnie jak wszystkie inne ugrupowania PSL był najgorzej postrzegany w 2015 roku, kiedy stanowił część sprawującej jeszcze wówczas władzę koalicji rządowej, zaś najlepszy pod względem społecznej akceptacji był dla niego okres 2016–2024, kiedy średnie ocen niewiele odbiegały *in minus* od środka skali. Postrzeganie tej partii w 2024 roku w porównaniu z rokiem 2016 zmieniło się nieznacznie, choć *in minus*.

Prawo i Sprawiedliwość najlepiej było postrzegane w roku 2006, bezpośrednio po przejęciu władzy (w analizowanym okresie to jeden z dwóch przypadków, kiedy średnia ocen miała znak dodatni, a więc sympatie były silniejsze, niż dezaprobaty), a przedtem na początku wieku, w 2003 roku, kiedy średnia jego ocen była bliska punktu równowagi. Natomiast najgorzej PiS był oceniany w roku 2008, po okresie rządów koalicji PiS–Samoobrona–LPR, dymisji rządu i przegranych wyborach. Obecnie, w porównaniu z początkiem okresu sprawowania władzy po wyborach w 2016 roku, poziom sympatii wobec tego ugrupowania obniżył się. Nie jest to duży spadek, jednak w porównaniu z innymi ugrupowaniami – relatywnie największy.

Platforma Obywatelska, tak jak jej współrządzący wówczas koalicjant PSL, także zbierała najwięcej głosów niechęci w roku 2015, w schyłkowym okresie sprawowania władzy. Natomiast najlepiej była postrzegana w 2008 roku, kilka miesięcy po powołaniu tzw. pierwszego rządu Donalda Tuska (to drugi z dwóch przypadków średniej ze znakiem dodatnim), a także obecnie (jako całe KO), rok po powołaniu

koalicji 15 października i trzeciego gabinetu Donalda Tuska. W ostatnim okresie 2016–2024 jedynie w przypadku PO/KO odnotowaliśmy, wprawdzie niewielki, ale jednak przyrost pozytywnych emocji wobec tego ugrupowania.

Sojusz Lewicy Demokratycznej, a potem **Nowa Lewica** jako blok polityczny spotykała się z najgorszym odbiorem społecznym między 2003 a 2015 rokiem, przy czym ten ostatni rok był, tak jak w przypadku pozostałych ugrupowań, najgorszy w jej historii. Obecnie w porównaniu z 2016 rokiem odczucia wobec tej części lewicy zmieniły się minimalnie, choć także *in minus*. W porównaniu z 2016 rokiem w większym stopniu pogorszył się społeczny odbiór drugiej partii lewicowej – partii **Razem**, która właśnie opuściła współrządzającą koalicję (badanie było przeprowadzone przed tym faktem). Obecnie uczucia negatywne wobec tego ugrupowania silniej przeważają nad pozytywnymi, niż miało to miejsce w 2016 roku.

TABELA 2

Średnie ocen na siedmiopunktowej skali od -3 (zdecydowana niechęć) do +3 (zdecydowana sympatia) według terminów badań							
Oceniane ugrupowania	2002	2003	2006	2008	2015	2016	2024
PSL	-0,36	-0,71	-0,84	-0,40	-1,25	-0,04	-0,07
PO/KO	-0,66	-0,33	-0,29	0,17	-1,11	-0,25	-0,08
Polska 2050 Szymona Hołowni	-	-	-	-	-	-	-0,15
Partia Razem/Razem	-	-	-	-	-1,64	-0,22	-0,38
Konfederacja WiN	-	-	-	-	-	-	-0,41
SLD/Nowa Lewica	-0,48	-1,15	-1,55	-1,24	-1,62	-0,44	-0,48
PiS	-0,03	-0,30	0,25	-0,95	-0,87*	-0,29	-0,56
Suwerenna Polska	-	-	-	-	-	-	-0,80

* Pytanie dotyczyło Prawa i Sprawiedliwości (PiS) wraz z Polską Razem, Prawicą Rzeczypospolitą i Solidarną Polską

Do sympatyków **Koalicji Obywatelskiej** nieco częściej zaliczają się kobiety (45%), niż mężczyźni (39%). Niewielkie znaczenie dla deklaracji sympatii wobec KO ma wiek badanych – stosunkowo bardziej przychylni tej formacji są respondenci między 45 a 54 rokiem życia (46% deklaracji sympatii). Sympatiom wobec KO wyraźnie sprzyjają: wyższy poziom wykształcenia i, co się z tym wiąże, wyższy status społeczno-zawodowy oraz materialny, a także zamieszkiwanie w mieście, zwłaszcza dużym. Sympatię dla KO deklaruje większość ankietowanych z wyższym wykształceniem (54% badanych z tej grupy) oraz ponad połowa mieszkańców dużych miast (liczących od 100 tys. do 500 tys. ludności – 54%) i największych aglomeracji (od 500 tys. mieszkańców – 58%), a także większość badanych deklarujących wysokie dochody na osobę w rodzinie (od 4000 do 5999 zł – 52%), a zwłaszcza o dochodach powyżej 6000 zł *per capita* (64%) oraz osób nieuczestniczących w praktykach religijnych (56%). Spośród grup społeczno-zawodowych do sympatyków KO częściej niż inni zaliczają się pracownicy administracyjno-biurowi (64%), osoby pracujące na własny rachunek (54%) oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i samodzielni specjaliści (51%).

Z kolei większą niż przeciętnie niechęć ugrupowanie to budzi wśród mężczyzn (44%, wobec 34% wśród kobiet). Częściej niż przeciętnie nie lubią KO mieszkańcy wsi (45%), osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym (odpowiednio 44% i 43%), negatywnie oceniające swoje

warunki materialne (50%), ale przede wszystkim respondenci uczestniczący w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (69%). Spośród grup społeczno-zawodowych głównie z rządzących ugrupowań ma najwięcej przeciwników wśród osób bezrobotnych (51%), robotników – zarówno niewykwalifikowanych (50%), jak i wykwalifikowanych (48%), a także wśród badanych zajmujących się domem lub niepracujących z innych powodów (48%) – zob. tabelę aneksową 1.

Co ciekawe, także sympatie dla najsilniejszej dziś partii opozycyjnej, czyli **Prawa i Sprawiedliwości** wyraźnie częściej deklarują kobiety (41%), niż mężczyźni (31%). Poza wyglądającymi podobnie zróżnicowaniami w zależności od płci, zestawienie partyjnych sympatii, a z drugiej strony – niechęci wobec KO i PiS wskazuje, że także w ujęciu społeczno-demograficznym ugrupowania te stanowią dla siebie swoistą antytezę. Największą sympatią KO cieszy się tam, gdzie PiS budzi największą dezaprobatę i odwrotnie – niechęć do KO jest największa tam, gdzie sympatie dla PiS są najsilniejsze. Prawo i Sprawiedliwość ma najwięcej sympatyków wśród ankietowanych blisko związanych z Kościołem, uczestniczących w praktykach religijnych częściej niż raz w tygodniu (67%) lub raz w tygodniu (54%) oraz deklarujących prawicowe poglądy polityczne (64%). Ponadto częściej niż przeciętnie odnoszą się do PiS z sympatią osoby osiągające najniższe dochody *per capita* (do 1999 zł – 58%) i negatywnie oceniające swoje warunki materialne (51%), a także badani słabo wykształceni – z wykształceniem podstawowym (59%) i zasadniczym zawodowym (46%) oraz respondenci starsi wiekiem – w wieku 55–64 lata (49%) oraz powyżej 64 roku życia (45%), mieszkańcy wsi (45%), a w grupach społeczno-zawodowych – osoby zajmujące się domem (55%), bezrobotni (52%), emeryci (48%) i pracownicy usług (45%).

Również w przypadku PiS niechęć wobec tej partii częściej deklarują mężczyźni (58%), niż kobiety (47%). Poza tym do zdeklarowanych przeciwników PiS najczęściej zaliczają się osoby o lewicowych poglądach politycznych (87%), w ogóle nieuczestniczące w praktykach religijnych (79%), osiągające dochody powyżej 3000 zł na osobę w rodzinie (zob. tabelę aneksową 2) i zadowolone ze swoich warunków materialnych (60%), a także mieszkańcy dużych miast, liczących powyżej 100 tys. ludności (od 100 tys. do 499 tys. mieszkańców – 66% głosów dezaprobaty, powyżej 500 tys. – 75%), ludzie młodzi, w wieku między 18 a 24 rokiem życia (72%) oraz o dekadę starsi (od 25 do 34 lat – 69%) oraz respondenci z wyższym wykształceniem (71%). Spośród grup społeczno-zawodowych ze szczególną niechęcią traktują PiS pracownicy administracyjno-biurowi (77%), uczniowie i studenci (75%), przedstawiciele kadry kierowniczej i samodzielni specjaliści (73%) oraz osoby pracujące na własny rachunek (69%).

Zajmująca od kilku miesięcy trzecie miejsce w naszym rankingu popularności partii politycznych **Konfederacja Wolność i Niepodległość** budzi najwięcej ciepłych uczuć wśród osób określających swoje poglądy polityczne jako prawicowe – sympatyzuje z nią ponad połowa spośród nich (52%), a także wśród badanych pracujących w prywatnych gospodarstwach rolnych (46%). Odwrotnie niż to ma miejsce w przypadku KO i PiS, wyraźnie częściej pozytywnie postrzegają to ugrupowanie mężczyźni (39%), niż kobiety (25%). Ponadto Konfederacja WiN ma relatywnie więcej sympatyków wśród osób w wieku między 24 a 44 rokiem życia (34%), ale przede wszystkim wśród badanych w wieku 55–64 lata (37%), z wykształceniem zasadniczym zawodowym (36%), osiągających średnie dochody *per*

capita (od 3000 do 3900 zł – 39%) oraz wśród respondentów uczestniczących w praktykach religijnych raz w tygodniu (36%) lub rzadziej (35%). Spośród grup społeczno-zawodowych Konfederacja WiN najbardziej podoba się robotnikom wykwalifikowanym (53%), a także osobom pracującym na własny rachunek (44%), rolnikom, technikom i średniemu personelowi oraz robotnikom niewykwalifikowanym (po 38%).

Z kolei najwięcej głosów niechęci Konfederacja zbiera wśród osób o lewicowych poglądach politycznych (74%), a także w ogóle nieuczestniczących w praktykach religijnych (62%). Ponadprzeciętnie często nie lubią jej mieszkańcy największych miast (liczących ponad 500 tys. ludności – 60%), osoby z wyższym wykształceniem (57%), o najwyższych dochodach *per capita* (powyżej 6000 zł – 58%) oraz respondenci najmłodszy, w wieku od 18 do 24 lat (55%). Spośród grup społeczno-zawodowych z największą niechęcią do Konfederacji WiN odnoszą się pracownicy administracyjno-biurowi (66%), uczniowie i studenci (60%), kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (57%) oraz osoby bezrobotne (52%) – zob. tabelę aneksową 3.

Polska 2050 Szymona Hołowni, obecnie część koalicji Trzecia Droga, cieszy się wyraźnie większą aprobatą wśród mieszkańców dużych miast (odpowiednio 52% deklaracji wśród mieszkańców miast liczących od 100 tys. do 500 tys. ludności i 48% – wśród mieszkańców miast powyżej 500 tys.), niż mniejszych, a zwłaszcza wsi. Płeć słabo różnicuje poparcie dla Polski 2050, natomiast sympatiom dla tego ugrupowania wyraźnie sprzyja wyższy poziom wykształcenia. O ile wśród osób z wykształceniem podstawowym sympatie deklaruje tylko 22% ankietowanych, to wśród badanych z wykształceniem wyższym odsetek ten jest ponad dwukrotnie większy (50%). Pozytywne uczucia wobec partii Szymona Hołowni wyraźnie zależą od poziomu dochodów *per capita* – im są one wyższe, tym częstsze wśród badanych sympatie dla tej partii. Zdecydowanie najwięcej sympatyków ma ona wśród osób najlepiej sytuowanych – aż 58% z nich z aprobatą odnosi się do ugrupowania Szymona Hołowni. Spośród grup społeczno-zawodowych sympatie dla Polski 2050 najczęściej żywią pracownicy administracyjno-biurowi (55%) oraz badani pracujący na własny rachunek (54%). Ugrupowanie to, podobnie jak KO, jest partią częściej aprobowaną przez osoby deklarujące raczej słabsze niż silniejsze związki z Kościołem, choć obserwowana zależność jest trochę mniej widoczna niż w przypadku KO. Do sympatyków Polski 2050 znacznie częściej zaliczają się osoby praktykujące sporadycznie (raz lub dwa razy w miesiącu – 49%) oraz w ogóle niebiorące udziału w praktykach religijnych (50%), natomiast rzadziej respondenci deklarujący udział w praktykach religijnych raz w tygodniu (31% deklaracji sympatii), a zwłaszcza osoby uczestniczące w nich kilka razy w tygodniu (18%).

Ugrupowania Szymona Hołowni w większym stopniu nie lubią mężczyźni (41%), niż kobiety (32%). Ponadto do przeciwników Polski 2050 częściej niż przeciętnie zaliczają się mieszkańcy wsi (45%), osoby z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym (odpowiednio 42% i 40%), badani o najniższych dochodach *per capita* (39%), a przede wszystkim osoby negatywnie oceniające swoją sytuację materialną (57%). Spośród grup społeczno-zawodowych najczęściej są to: rolnicy (49%), osoby bezrobotne (47%), robotnicy wykwalifikowani (45%) i niewykwalifikowani (46%). Silniej niż cechy położenia społeczno-demograficznego czy status społeczno-zawodowy i majątkowy negatywne nastawienie do partii Szymona Hołowni określa stosunek badanych do praktyk religijnych

– najwięcej przeciwników ugrupowanie to ma wśród osób biorących udział w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (55%) – zob. tabelę aneksową 4.

Inaczej wygląda społeczny przekrój sympatyków drugiego z ugrupowań tworzących Trzecią Drogę – **Polskiego Stronnictwa Ludowego**. Przede wszystkim sympatie dla tej partii są dość słabo zróżnicowane w zależności od cech społeczno-demograficznych, zarówno poziomu wykształcenia, położenia ekonomicznego, jak i miejsca zamieszkania czy stosunku do praktyk religijnych. Sympatie dla PSL dość wyraźnie rosną wraz z wiekiem badanych. Najwięcej sympatyków partia ta ma wśród najstarszych respondentów, osób powyżej 65 roku życia (48%), badanych z wykształceniem zasadniczym zawodowym (41%), ale też – niewiele rzadziej – osób legitymujących się dyplomem wyższej uczelni (37%). Relatywnie najrzadziej z aprobatą odnoszą się do niej osoby z wykształceniem podstawowym (32%). Co interesujące, obecnie do sympatyków PSL częściej zaliczają się mieszkańcy miast, niż wsi. Stosunkowo najwięcej sympatyków partia ma wśród mieszkańców małych miast (do 20 tys. ludności – 42%), ale niewiele rzadziej zaliczają się do nich mieszkańcy miast średnich (20-100 tys. – 38%), a nawet największych aglomeracji (38%). Spośród mieszkańców wsi z sympatią do PSL odnosi się tylko jedna trzecia (34%). Z ugrupowaniem tym częściej sympatyzują osoby o średnich dochodach *per capita*, oceniające własne warunki materialne jako przeciętne, ani dobre ani złe (41%). Częściej niż inni pozytywnie odnoszą się do PSL badani uczestniczący w praktykach religijnych 1–2 razy w miesiącu (43%), natomiast najrzadziej osoby biorące w nich udział kilka razy w tygodniu (29% deklaracji sympatii).

Z kolei niechęć do PSL częściej niż inni deklarują osoby młode, choć nie najmłodsze – w wieku między 25 a 34 rokiem życia (42%), o prawicowych poglądach politycznych (41%), mieszkańcy największych miast (powyżej 500 tys. – 38%), a spośród grup społeczno-zawodowych średni personel i technicy (39%), robotnicy wykwalifikowani i niewykwalifikowani (odpowiednio 37% i 36%) oraz – co warto odnotować ze względu na dotychczas tradycyjny elektorat tego ugrupowania – rolnicy (38%), a zwłaszcza osoby pracujące w prywatnych gospodarstwach rolnych (43%). Jednak największą niechęć wobec PSL żywią osoby blisko związane z Kościołem – praktykujące kilka razy w tygodniu (51%) – zob. tabelę aneksową 5.

Kolejne z ugrupowań wchodzących w skład aktualnej koalicji rządowej, **Nowa Lewica** ma z oczywistych względów najwięcej sympatyków wśród osób o lewicowych poglądach politycznych (62%). Minimalnie częściej popierają ją kobiety (29%), niż mężczyźni (26%), ale jednocześnie mężczyźni nie lubią jej dużo bardziej niż kobiety (odpowiednio 47% i 29% głosów niechęci). Nowej Lewicy najbardziej przychylni są mieszkańcy dużych miast, liczących ponad 100 tys. mieszkańców (od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców – 41% głosów sympatii, powyżej 500 tys. – 38%), a także osoby z wyższym wykształceniem (35%), osiągające dochody powyżej 3000 zł na osobę w rodzinie (zob. tabelę aneksową 6) oraz respondenci w ogóle niebiorący udziału w praktykach religijnych (38%). Spośród grup społeczno-zawodowych szczególną sympatią Nową Lewicę darzą pracownicy administracyjno-biurowi (37%), kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (35%), emeryci (32%) oraz uczniowie i studenci (31%).

Poza mężczyznami największą niechęć Nowa Lewica budzi wśród osób deklarujących prawicowe poglądy polityczne (65%), respondentów blisko związanych z Kościołem i częściej niż raz w tygodniu biorących udział w praktykach religijnych (62%), a także chodzących do kościoła raz na tydzień (42%), mieszkających na wsi (42%) i respondentów mających od 25 do 34 lat (44%). Spośród grup społeczno-zawodowych z ponadprzeciętną dezaprobatą odnoszą się do Nowej Lewicy osoby bezrobotne (55%), robotnicy (niewykwalifikowani – 49%, wykwalifikowani – 46%), technicy i średni personel (45%), a także osoby pracujące na własny rachunek (43%) – zob. tabelę aneksową 6.

Z powodu małej popularności i słabej znajomości wśród ogółu badanych, deklaracje dotyczące aprobaty *versus* dezaprobaty dla partii **Razem** – która w momencie badania była jeszcze częścią (choć „pasywną”) koalicji rządowej, a obecnie przeszła do opozycji – są mało zróżnicowane. Można powiedzieć, że nieco częściej z sympatią odnoszą się do niej osoby o poglądach lewicowych (43%), w ogóle nieuczestniczące w praktykach religijnych (31%), o wyższych bądź średnich dochodach *per capita* (zob. tabelę aneksową 7), częściej mieszkające w dużych miastach (liczących od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców – 27% głosów sympatii, powyżej 500 tys. – 32%) oraz najmłodszy respondent, w wieku od 18 do 24 lat (30%). W grupach społeczno-zawodowych są to uczniowie i studenci (32%), pracownicy administracyjno-biurowi (30%) oraz kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (27%).

Z niechęcią do partii Razem dużo częściej odnoszą się mężczyźni (32% głosów niechęci), niż kobiety (19%). Jeśli chodzi o wiek – co ciekawe – to najczęściej głosów dezaprobaty partia Razem zbiera wśród osób o dekadę starszych od tych, którzy ją najbardziej lubią, czyli wśród respondentów w wieku od 25 do 34 lat (41%). Częściej z niechęcią odnoszą się do niej także badani o prawicowych poglądach politycznych (37%), osiągający najwyższe dochody *per capita* (6000 zł lub więcej – 36%), mieszkający w największych aglomeracjach (34%), nieco częściej osoby z wyższym wykształceniem (31%). Spośród grup społeczno-zawodowych ze szczególną dezaprobatą odnoszą się do partii Razem robotnicy niewykwalifikowani (38%) i – nieco rzadziej – wykwalifikowani (32%), osoby bezrobotne (37%), kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (36%), a także średni personel i technicy (35%) – zob. tabelę aneksową 7.

SYMPATIE I ANTYPATIE ELEKTORATÓW GŁÓWNYCH UGRUPOWAŃ POLITYCZNYCH

Spośród wszystkich ugrupowań najczęściej zagorzałych sympatyków we własnym elektoracie ma PiS (średnia ocen 2,40). Jednocześnie wyborcy PiS tylko słabo sympatyzowali z wchodzącą już dziś w skład PiS, a w naszym badaniu występującą jeszcze samodzielnie, Suwerenną Polską (średnia 0,73). Niewiele słabsze niż w przypadku PiS są sympatie dla własnej partii wśród wyborców jego największego konkurenta – KO (średnia 2,24). Z tymi, cieszącymi się największym poparciem ugrupowaniami dzisiejszej sceny politycznej ich wyborcy identyfikują się silniej, niż ma to miejsce w przypadku elektoratów pozostałych liczących się dziś formacji. Słabsze niż w elektoratach PiS i KO są

sympatie dla własnej partii zadeklarowanych wyborców Konfederacji WiN (średnia 1,81) oraz sympatie popierających blok Lewicy dla jego głównej partii – Nowej Lewicy (średnia 1,81). Partia Biedronia i Czarzastego jest też – uwzględniając oceny lewicowego elektoratu – najwyraźniej ważniejszym, istotniejszym tożsamościowo elementem tego bloku, niż będąca dziś już poza jego strukturą partia Razem. W elektoracie całego bloku Lewicy sympatie dla partii Razem (średnia 1,31) okazały się nieco słabsze niż dla Nowej Lewicy (średnia 1,81). Jednak najsłabsze i najbardziej niejednorodne są sympatie zwolenników koalicyjnej Trzeciej Drogi wobec tworzących ją ugrupowań. Obserwujemy też wyraźną różnicę w stosunku, jaki ten elektorat ma do każdej z partii wchodzących w skład tej koalicji z osobna. Wyborcy Trzeciej Drogi to w dużo większym stopniu sympatycy partii Polska 2050 Szymona Hołowni (średnia 1,63), niż PSL Władysława Kosiniaka-Kamysza (średnia 0,76). Dodatkowo warto zauważyć, że wyborcy koalicji Trzecia Droga nieco silniej sympatyzują z KO (średnia w tym elektoracie 0,87), niż współtworzącym tę koalicję PSL.

TABELA 3

Średnie ocen na siedmiopunktowej skali od -3 (zdecydowana niechęć) do +3 (zdecydowana sympatia) w potencjalnych elektoratach partii politycznych					
Oceniane ugrupowania	Potencjalne elektoraty*				
	KO	Trzecia Droga	Lewica	PiS	Konfederacja WiN
Koalicja Obywatelska	2,24	0,87	0,95	-1,78	-1,72
Polska 2050 Szymona Hołowni	1,29	1,63	0,18	-1,45	-1,36
Polskie Stronnictwo Ludowe	0,66	0,76	-0,46	-0,47	-0,81
Nowa Lewica	0,79	0,08	1,81	-1,60	-2,07
Razem	0,29	0,29	1,31	-1,21	-1,60
Prawo i Sprawiedliwość	-2,66	-1,87	-2,53	2,40	-0,93
Suwerenna Polska	-1,93	-0,98	-2,56	0,73	-0,70
Konfederacja WiN	-1,71	-1,03	-2,39	0,47	1,81

* Wyróżnione na podstawie deklaracji udziału w hipotetycznych wyborach, gdyby miały się one odbywać w najbliższą niedzielę po badaniu, oraz deklaracji poparcia w nich konkretnych ugrupowań

A jak wśród zwolenników poszczególnych ugrupowań rozkładają się sympatie i antypatie wobec formacji innych, niż własne?

Najczęściej sympatię wobec KO deklarują wyborcy ugrupowań, z którymi partia ta tworzy koalicję rządową. Nieco bardziej lubią ją zwolennicy Lewicy, niż Trzeciej Drogi – niespełna trzy czwarte wyborców Lewicy (72%) odnosi się z sympatią do KO (przy 13% głosów niechęci), podczas gdy podobnie ciepłe odczucia wśród wyborców Trzeciej Drogi zgłaszają niespełna dwie trzecie (63%), zaś jedna piąta (20%) wręcz nie lubi KO. Wśród pozostałych ugrupowań KO jest zdecydowanie nielubiane, przy czym z minimalnie większą niechęcią spotyka się w elektoracie Konfederacji WiN (76% głosów niechęci), niż wieloletniego rywala – PiS (72% głosów niechęci). Jednak w obu tych elektoratach zdarzają się i tacy, którym KO wydaje się nawet sympatyczne (odpowiednio 16% i 14%).

TABELA 4

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, KO budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć? (skala od -3 do +3)			
	Sympatia (od +1 do +3)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć / Nie znam
	w procentach			
KO	91	3	4	1
Lewica	72	11	13	4
Trzecia Droga	63	13	20	5
Konfederacja WiN	16	8	76	0
PiS (wraz z SP)	14	9	72	5

Sympatycy **PiS** właściwie nie lubią żadnej innej partii poza własną i *vice versa* – żaden z elektoratów pozostałych ugrupowań nie lubi tego ugrupowania. Nawet wśród zwolenników teoretycznie najbliższej im ze względów światopoglądowych Konfederacji WiN, PiS dwa razy częściej budzi niechęć (60%) niż sympatię (30%). Spośród ugrupowań tworzących aktualną koalicję rządową, na PiS minimalnie bardziej przychylnie spoglądają wyborcy Trzeciej Drogi, jednak nawet wśród nich liczba głosów niechęci (80%) ponad sześciokrotnie przewyższa odsetek głosów sympatii (13%). Rok po zdobyciu władzy wyborcy KO w wyraźnie większym stopniu nie lubią PiS (94% głosów niechęci), niż odwrotnie (72%). Jednak w jeszcze większym stopniu z antypatią odnoszą się do PiS zwolennicy Lewicy (96% głosów niechęci) – jest to w ogóle najwyższy odnotowany w tym badaniu odsetek głosów dezaprobaty spośród wszystkich elektoratów.

TABELA 5

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, PiS budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć? (skala od -3 do +3)			
	Sympatia (od +1 do +3)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć / Nie znam
	w procentach			
PiS (wraz z SP)	94	4	1	1
Konfederacja WiN	30	10	60	0
Trzecia Droga	13	6	80	2
KO	2	3	94	1
Lewica	0	4	96	0

W naszym badaniu uwzględniliśmy jeszcze jako samodzielny byt polityczny **Suwerenną Polskę**, która obecnie jest już częścią PiS. Na podsumowanie funkcjonowania tego ugrupowania warto poświęcić jego postrzeganiu nieco uwagi. Nawet dla wyborców PiS Suwerenna Polska pozostawała w dużej mierze partią nieznaną – co piąty zadeklarowany wyborca PiS nie wiedział, co to za ugrupowanie lub nie potrafił się do niego ustosunkować. Wśród sympatyków zjednoczonej prawicy Suwerenna Polska budziła umiarkowaną sympatię (45%, przy 16% głosów niechęci), a wśród pozostałych ugrupowań nawet bliscy jej ideowo zwolennicy Konfederacji WiN prawie dwa razy częściej odnosili się do niej z niechęcią (39%), niż z sympatią (21%). Jednak największą niechęć wobec Suwerennej Polski odczuwali wyborcy Lewicy (76%) i KO (70%), zaś sympatykom Trzeciej Drogi partia ta była ponadprzeciętnie często obojętna (30%).

TABELA 6

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, Suwerenna Polska budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć? (skala od -3 do +3)			
	Sympatia (od +1 do +3)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć / Nie znam
	w procentach			
PiS (wraz z SP)	45	18	16	20
Konfederacja WiN	21	20	39	21
Trzecia Droga	9	30	44	17
KO	8	13	70	8
Lewica	0	4	76	20

Z kolei **Konfederacja WiN** wśród zadeklarowanych wyborców PiS ponad dwa razy częściej budzi sympatię (46%), niż niechęć (22%). Nie jest to jednak uczucie wzajemne, bo przypomnijmy, że w elektoracie Konfederacji PiS dwa razy częściej spotykał się z dezaprobatą, niż sympatią. Natomiast z największą niechęcią do Konfederacji odnoszą się wyborcy Lewicy (85%) oraz KO (76%). Również ponad połowa zwolenników Trzeciej Drogi odczuwa wobec tego ugrupowania niechęć (54%), głosy sympatii zdarzają się w tym elektoracie ponad trzy razy rzadziej (17%).

TABELA 7

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, Konfederacja WiN budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć? (skala -3 do +3)			
	Sympatia (od +1 do +3)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć / Nie zna
	w procentach			
Konfederacja WiN	83	6	11	0
PiS (wraz z SP)	46	16	22	16
Trzecia Droga	17	18	54	11
KO	12	8	76	4
Lewica	4	9	85	2

Co zrozumiałe, **Polska 2050** budzi najwięcej ciepłych uczuć wśród zwolenników Trzeciej Drogi (89%), ale tylko z nieco mniejszą sympatią spoglądają w jej kierunku także wyborcy KO (81%). Rządziej sympatie wobec partii Szymona Hołowni deklarują zwolennicy Lewicy (46%), a ponad jedna czwarta spośród nich nawet jej nie lubi (28%). Zarówno Konfederacja, jak i PiS odnoszą się do tego ugrupowania z wyraźną niechęcią (odpowiednio 68% i 64% głosów dezaprobaty), głosy sympatii zdarzają się w tych elektoratach ponad trzykrotnie rzadziej.

TABELA 8

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, Polska 2050 Szymona Hołowni budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć? (skala od -3 do +3)			
	Sympatia (od +1 do +3)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć / Nie znam
	w procentach			
Trzecia Droga	89	3	8	0
KO	81	7	10	1
Lewica	46	25	28	1
Konfederacja WiN	18	12	68	3
PiS (wraz z SP)	17	12	64	8

Symptomatyczne jest, że sympatie wobec **PSL** są minimalnie silniejsze w elektoracie KO (61%), niż wśród zadeklarowanych wyborców całej koalicji Trzecia Droga, w skład której ta partia wchodzi (58%). Obecną sytuację w koalicji rządowej dobrze ilustruje fakt, że do PSL częściej z dezaprobatą, niż sympatią odnoszą się dziś wyborcy Lewicy (48% głosów niechęci, wobec 30% głosów sympatii), partii współtworzącej rząd. Ta przewaga głosów niechęci wobec PSL jest nawet silniejsza, niż ma to miejsce w przypadku opozycyjnego PiS (odpowiednio 41% wobec 31%). Jednak najwięcej głosów antypatii partia Władysława Kosiniaka-Kamysza zbiera wśród wyborców Konfederacji WiN – ponad połowa spośród nich (56%) traktuje PSL z niechęcią.

TABELA 9

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, Polskie Stronnictwo Ludowe budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć? (skala od -3 do +3)			
	Sympatia (od +1 do +3)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć / Nie znam
	w procentach			
KO	61	21	14	4
Trzecia Droga	58	21	18	3
Lewica	30	20	48	2
PiS (wraz z SP)	31	21	41	7
Konfederacja WiN	20	23	56	1

Nową Lewicę, poza własnym lewicowym elektoratem, darzy sympatią ponad połowa zwolenników KO (58%), głosy dezaprobaty zdarzają się tu prawie czterokrotnie rzadziej (15%). Jednak, tak jak miało to miejsce do tej pory, uczucia zwolenników KO wobec Lewicy nie dorównują sympatiom lewicowców wobec KO (72% głosów sympatii). Częściej z sympatią (35%), niż z obojętnością (31%) czy niechęcią (22%) odnosi się do Lewicy elektorat Trzeciej Drogi, nie jest to jednak wynik wskazujący na jakies silniejsze więzy poza bieżącymi, które łączyłyby te ugrupowania. Przypomnijmy, że jednocześnie 48% elektoratu Lewicy nie lubi PSL, a 28% – nie darzy sympatią Polski 2050. Najczęściej i w zdecydowanej większości Nowej Lewicy nie lubią wyborcy Konfederacji WiN (80%) oraz PiS (62%).

TABELA 10

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, Nowa Lewica budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć? (skala od -3 do +3)			
	Sympatia (od +1 do +3)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć / Nie zna
	w procentach			
Lewica	83	6	6	4
KO	58	19	15	8
Trzecia Droga	35	31	22	13
PiS (wraz z SP)	10	9	62	19
Konfederacja WiN	5	9	80	6

Partia Razem ciągle pozostaje ugrupowaniem stosunkowo mało znanym, najczęściej nie rozpoznają jej lub nie potrafią ocenić wyborcy PiS (43%) i Trzeciej Drogi (29%). Ugrupowanie Adriana Zandberga budzi sympatię większości jego byłych (a w momencie badania jeszcze aktualnych) koalicjantów z sejmowej Lewicy (63%). Przed zerwaniem sojuszu wspierającego rząd także wyborcy KO częściej odnosili się do partii Razem z sympatią (42%), niż z niechęcią (23%). Podobnie, choć z mniejszą intensywnością, ustosunkowywali się do niej zwolennicy Trzeciej Drogi (odpowiednio 30% wobec 9%). Natomiast ponad pięć razy częściej z dezaprobatą niż akceptacją traktują to ugrupowanie wyborcy PiS (36% głosów niechęci, wobec 7% sympatii), a najbardziej nie lubi Razem elektorat Konfederacji – ponad połowa jej wyborców (51%) deklaruje niechęć wobec tej partii.

TABELA 11

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy, ogólnie rzecz biorąc, partia Razem budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć? (skala od -3 do +3)			
	Sympatia (od +1 do +3)	Obojętność (0)	Niechęć (od -1 do -3)	Trudno powiedzieć / Nie znam
	w procentach			
Lewica	63	15	4	17
KO	42	20	23	15
Trzecia Droga	30	33	9	29
Konfederacja WiN	10	13	51	25
PiS (wraz z SP)	7	15	36	43

Polacy, tak jak w poprzednich latach, krytycznie oceniają partie polityczne. Częściej są one odbierane z niechęcią, niż obdarzane sympatią czy choćby traktowane neutralnie, a średnie ich ocen lokują się po ujemnej stronie skali. Spośród uwzględnionych w badaniu ugrupowań relatywnie największą sympatią cieszą partie rządzącej koalicji – Koalicja Obywatelska oraz Polska 2050 Szymona Hołowni, sympatie do każdej z nich deklaruje po dwie piąte dorosłych Polaków. Natomiast zdecydowanie najwięcej głosów niechęci zbiera rządzące jeszcze rok temu Prawo i Sprawiedliwość, nie lubi go ponad połowa ankietowanych.

Relatywnie najlepszym stosunkiem liczby sympatyków do przeciwników mogą się pochwalić Polskie Stronnictwo Ludowe i Polska 2050. Pozytywnie wypada także bilans deklaracji sympatii i niechęci wobec Koalicji Obywatelskiej, w ocenach pozostałych ugrupowań głosy dezaprobaty przeważają nad głosami sympatii. Jeśli chodzi o średnie ocen, to najlepiej wypadają PSL, KO i Polska 2050, stosunek do pozostałych ugrupowań jest już gorszy.

Polacy są stosunkowo najbardziej podzieleni w ocenach obu partii od lat wyznaczających główną oś podziałów politycznych na naszej scenie – PiS i KO. Sporo skrajnych ocen zarówno pozytywnych, jak i negatywnych budzi także Konfederacja WiN.

W porównaniu z ostatnim badaniem z 2016 roku jedynie w przypadku PO i jej sukcesorki KO odnotowaliśmy niewielki przyrost pozytywnych emocji. Pozostałe ugrupowania, choć w niewielkim stopniu, to jednak straciły sympatyków, w relatywnie największym stopniu PiS.

Spośród wszystkich ugrupowań najwięcej zagorzałych sympatyków we własnym elektoracie mają PiS i – tylko niewiele mniej – KO. Najsłabsze i najbardziej niejednorodne są sympatie zwolenników Trzeciej Drogi, wyborcy tej koalicji to w dużo większym stopniu sympatycy Polski 2050, niż PSL.

Opracowali

Agnieszka Cybulska

i Krzysztof Pankowski